

POSTANOWIENIE

Dnia 14 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Roch

w sprawie sędziego Sądu Rejonowego w S. P.F.
po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej na posiedzeniu w dniu 14 kwietnia 2021 roku,
zażaleń oskarżyciela subsydiarnego – P. D. oraz pełnomocnika adw. J. G. na zarządzenie Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w [...]. w przedmiocie odmowy przyjęcia wniosku pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej na podstawie art. 430 § 1 k.p.k. i art. 437 § 1 k.p.k.

postanowił:

- 1.zażalenie występującej jako pełnomocnik oskarżyciela subsydiarnego – adw. J. G. pozostawić bez rozpoznania, jako pochodzące od osoby nieuprawnionej;
2. uwzględnić zażalenie oskarżyciela i uchylić zaskarżone zarządzenie, a sprawę przekazać do ponownego rozpoznania zgodnie z aktualną właściwością Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Dyscyplinarnej.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 13 grudnia 2018 roku, sygn. PR Ds (...), Prokuratura Rejonowa w Ł. umorzyła śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień i niedopełnienia obowiązków w latach 2011 i 2012 w S. i R., woj. [...], przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w S. podczas prowadzenia postępowania przygotowawczego sygn. PR Ds (...)oraz

sędziego Sądu Rejonowego w S. w związku z rozpoznawaniem zażalenia P. D. w sprawie II Kp (...), czym udzielili korzyści osobistej przez zaniechanie ścigania i karania protokolantki I. O. i sędziego Sądu Rejonowego A. B. w związku z pełnieniem tej funkcji, czym działali na szkodę interesu prywatnego P. D., tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. i art. 229 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – wobec braku znamion czynu zabronionego, na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. (k. 484 akt PR Ds (...)).

Postanowieniem Sądu Rejonowego w D. z dnia 11 kwietnia 2019 roku, sygn. akt II Kp (...) uchylono powyższe postanowienie i sprawę przekazano Prokuraturze Rejonowej w Ł. (k. 502 akt PR Ds (...)). Postanowieniem z dnia 26 czerwca 2019 roku Prokuratura Rejonowa w Ł. ponownie umorzyła śledztwo w przedmiotowej sprawie wobec stwierdzenia braku znamion czynu zabronionego (k. 561 akt PR Ds (...)). Odpis postanowienia o umorzeniu pokrzywdzony P. D. odebrał w dniu 15 lipca 2019 roku (k. 568 akt PR Ds (...)).

Wnioskiem z dnia 16 lipca 2019 roku P. D., powołując się na trudną sytuację materialną, wystąpił o zwolnienie z wszystkich kosztów i przyznanie mu pełnomocnika do napisania subsydiarnego aktu oskarżenia oraz reprezentowania go w sprawie (k. 1 akt II Kp (...)). Zarządzeniem sędziego Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 16 października 2019 roku, sygn. II Kp [...] /19 uwzględniono częściowo wniosek P. D. w ten sposób, że wyznaczono mu pełnomocnika z urzędu w osobie adw. J. G. do sporządzenia i wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (k. 27). Pełnomocnik decyzję tę otrzymała 23 października 2019 roku (k. 36 akt II Kp (...)). Pokrzywdzony z kolei zarządzenie odebrał w dniu 12 listopada 2019 roku (k. 36 akt II Kp (...)), przy czym nie zawierało ono pouczenia o przysługującym mu zażaleniu na odmowę wyznaczenia pełnomocnika do udziału w sprawie.

Dnia 22 listopada 2019 roku pełnomocnik oskarżyciela subsydiarnego adw. J. G. złożyła do Sądu Rejonowego w Ł. subsydiarny akt oskarżenia przeciwko prokuratorowi Prokuratury Rejonowej w S. – Z. W. oraz sędziemu Sądu Rejonowego w S. P.F. (k. 5 akt II K (...)). Dodatkowo, dnia 27 listopada 2019 roku adw. J. G. wystąpiła do Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w [...]. z wnioskiem o wydanie uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego Sądu

Rejonowego P. F. do odpowiedzialności karnej (k. 2 akt ASDo (...)). Zarządzeniem z dnia 10 grudnia 2019 roku Prezes Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w R. odmówił przyjęcia powyższego wniosku. W ocenie prezesa postępowanie w sprawie zakończonej dwukrotnie umorzeniem śledztwa przeprowadzone zostało w sposób kompleksowy i wnikliwy. Przyczyną uchylenia pierwszego z postanowienia o umorzeniu śledztwa były wyłącznie kwestie proceduralne. Zdaniem wydającego zarządzenie, końcowej konkluzji o braku znamion czynu zabronionego w zachowaniu potencjalnego sprawcy nie można pominąć na etapie wstępnej kontroli wniosku o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej, albowiem jest to ocena wydana przez podmiot fachowy oraz w oparciu o całokształt okoliczności sprawy. Nadto, poza względami merytorycznymi, przeciwko uwzględnieniu wniosku o wydanie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej, w ocenie prezesa przemawiała również istotna przeszkoda natury proceduralnej. Jakkolwiek bowiem oskarżyciel subsydiarny P. D. nabył uprawnienia do wniesienia własnego aktu oskarżenia, to jednak zgodnie z art. 55 § 1 k.p.k. winien to uczynić w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu umarzającym śledztwo. Tymczasem w ocenie prezesa sądu dyscyplinarnego okoliczności sprawy nakazują przyjąć, że termin ten nie został zachowany.

Zażalenie na powyższe zarządzenie wywiedli pokrzywdzony P. D. oraz występująca jako jego pełnomocnik adw. J. G. W osobistym zażaleniu P.D. podniósł zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający wpływ na jego treść, a polegający na błędnym przyjęciu, że subsydiarny akt oskarżenia nie został złożony w terminie i nie zachodzi dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa przez sędziego Sądu Rejonowego w S. P.F. (k. 47-51). Adwokat J. G. natomiast zarzuciła zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść zaskarżonego postanowienia, a to:

1. art. 80 § 2b ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku Prawo o ustroju sądów powszechnych w zw. z art. 170 § 3 k.p.k. a *contrario* i art. 410 k.p.k., polegającą na przyjęciu oczywistej bezzasadności skierowania wniosku o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego na podstawie dokonanej oceny wiarygodności dowodów przedstawionych na

poparcie wniosku, bez analizy wnioskowanych akt postępowania, na podstawie niepełnego materiału dowodowego, podczas gdy ocena dowodów przedstawionych na poparcie zarzutów nie może być dokonana w ramach wstępnej kontroli oskarżenia, a ponadto jedynie po przeprowadzeniu pełnego postępowania;

2. art. 127a k.p.k. poprzez jego niezastosowanie i uznanie przez sąd, że subsydiarny akt oskarżenia został wniesiony po terminie, a w konsekwencji wydanie decyzji o odmowie jego przyjęcia.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego zarządzenia.

Z uwagi na dostrzeżone z urzędu braki formalne, przewodniczący składu orzekającego w Sądzie Najwyższym, zarządzeniem z dnia 4 lutego 2021 roku wezwał P. D. i adw. J. G. do uzupełnienia braków formalnych wniosku o wyrażenie zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Sądu Rejonowego w S. P.F. oraz zażalenia na zarządzenie Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w (...) z dnia 10 grudnia 2019 roku o odmowie przyjęcia tego wniosku, w terminie 7 dni, pod rygorem uznania złożonych pism procesowych za bezskuteczne (k. 23), poprzez:

1. złożenie upoważnienia do występowania w sprawie lub do podjęcia wskazanej czynności procesowej – w postaci zarządzenia o wyznaczeniu adw. J.G. pełnomocnikiem z urzędu P. D., w oryginale lub uwierzytelnionej kopii;
2. podanie przez oskarżyciela P. D. i adw. J. G. numeru telefonu, telefaksu i adresu poczty elektronicznej lub złożenia oświadczenia o ich nieposiadaniu.

Zarządzenie wzywające do uzupełnienia braków formalnych wniosku o wyrażenie zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego mogło być wydane także przez przewodniczącego składu lub sędziego sprawozdawcę. Dla takiego sędziego, niebędącego prezesem sądu ani przewodniczącym wydziału, upoważnienie, o którym mowa w art. 93 § 2 k.p.k., powstaje w wyniku pisemnego zarządzenia o przydzieleniu do jego referatu danej sprawy. W przypadku przydzielenia sprawy bez ograniczenia jego zakresu, sędzia sprawozdawca jest uprawniony do podejmowania w ramach tej sprawy decyzji również zasadniczo

zastrzeżonych do kompetencji prezesa. Decyzja taka, podjęta na etapie kontroli ustawowych warunków formalnych pisma procesowego, oznacza jednocześnie upoważnienie konkretnego sędziego do podejmowania decyzji w tym przedmiocie (por. postanowienia SN: z dn. 31 sierpnia 2006 r., IV KZ 34/06, OSNwSK 2006/1/1657; z dn. 30 kwietnia 2008 r., V KZ 19/08, OSNwSK 2008/1/995; z dn. 15 kwietnia 2010 r., III KZ 31/10, OSNwSK 2010/1/880; z dn. 23 sierpnia 2018 r., III KZ 28/18, Lex nr 2539908; z dn. 25 czerwca 2020 r., I NSPO 7/20, Lex nr 3028925; także H. Paluszkiwicz (w:) K. Dudka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. II*, Warszawa 2020, str. 236; J. Skorupka (w:) R. A. Stefański (red.), S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-166*, Warszawa 2017, str. 1053; S. Steinborn (w:) J. Grajewski, P. Rogoziński, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, Gdańsk 2016, art. 93, teza 7).

W odpowiedzi na powyższe zarządzenie, zarówno P. D., jak i adw. J.G. podali żądane dane kontaktowe w postaci numeru telefonu oraz adresu poczty elektronicznej, oświadczając, iż nie posiadają telefaksu (k. 26, 29). Nadto adw. J.G. załączyła zarządzenie sędziego Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 16 października 2019 roku (II Kp (...)), z którego wynika, że została wyznaczona pełnomocnikiem z urzędu P. D. do sporządzenia i wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (k. 27).

Wobec uznania, że dla rzetelnego wyjaśnienia kwestii pełnomocnictwa niezbędne jest zapoznanie się z aktami dotyczącymi tej wpadkowej kwestii, w dniu 3 marca 2021 roku, z Sądu Rejonowego w Ł. wypożyczono akta sprawy II Kp (...) (k. 32), czyniąc niezbędne ustalenia także na ich podstawie.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Zażalenie adw. J. G. należało pozostawić bez rozpoznania, jako pochodzące od osoby nieuprawnionej. Argumentacja podniesiona w osobistym zażaleniu P.D. okazała się w znacznej mierze zasadna.

Lektura akt sprawy nakazuje dojść do wniosku, iż zażalenie adw. J. G. nie mogło zostać rozpoznane z uwagi na brak umocowania do dokonania tejże

czynności. Ustanowienie pełnomocnika z urzędu następuje w wypadkach wskazanych w ustawie. Decyzję w tym przedmiocie podejmuje organ procesowy na wniosek strony lub z urzędu. Decyzja o wyznaczeniu pełnomocnika z urzędu zastępuje akt pełnomocnictwa i upoważnia pełnomocnika do podjęcia działalności procesowej (D. Świecki, Czynności procesowe obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych, str. 64, Warszawa 2018). Wyznaczenie pełnomocnika z urzędu może nastąpić na całe postępowanie lub tylko do dokonania określonej czynności procesowej, np. sporządzenia i wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (art. 84 § 1 k.p.k. i art. 78 § 1a k.p.k. w zw. z art. 88 § 1 k.p.k.). Stwierdzić zatem trzeba, że w sytuacji, gdy w postępowaniu przygotowawczym pokrzywdzony nie miał pełnomocnika, może zwrócić się do sądu, do którego powinien wnieść subsydiarny akt oskarżenia, o wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego z urzędu. W przedmiocie wniosku pokrzywdzonego o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu decyzję podejmuje prezes sądu (przewodniczący wydziału, upoważniony sędzia) lub referendarz sądowy. Warunkiem uwzględnienia wniosku jest spełnienie przesłanek z art. 78 § 1 k.p.k. (art. 88 k.p.k.). Jak wyżej wspomniano, **pełnomocnik z urzędu może zostać ustanowiony tylko do dokonania czynności sporządzenia i podpisania subsydiarnego aktu oskarżenia (art. 78 § 1a k.p.k.). W takiej sytuacji po dokonaniu tej czynności procesowej pełnomocnictwo wygasa** (D. Świecki, Czynności procesowe obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych, Warszawa 2018, str. 132).

W niniejszej sprawie adw. J. G. została wyznaczona pełnomocnikiem z urzędu P. D. właśnie jedynie dla dokonania określonej czynności, a to sporządzenia i wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia. Czynności tej dokonała 22 listopada 2019 roku. Z tą chwilą umocowanie adw. J. G. do reprezentowania P. D. wygasło. Dla skutecznego złożenia wniosku o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub dalej, zażalenia na odmowę jego przyjęcia, adw. J. G. winna zostać wyznaczona pełnomocnikiem z urzędu P. D., do dokonania tej czynności, przez prezesa właściwego sądu dyscyplinarnego, względnie wcześniej, ustanowiona pełnomocnikiem z urzędu P. D. na czas całego postępowania karnego, przez sąd powszechny. Z uwagi na fakt, że do takiego wyznaczenia nie doszło, uznać należy, iż w rozpoznawanej aktualnie przez Sąd Najwyższy sprawie,

adw. J. G. nie była osobą uprawnioną do wniesienia środka odwoławczego na zarządzenie Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w [...]. Na gruncie powyższego należy przypomnieć, że przewidziana w art. 430 § 1 k.p.k. możliwość pozostawienia środka odwoławczego bez rozpoznania przez sąd odwoławczy, oznacza konieczność ponownego badania warunków skutecznego jego wniesienia. *De facto* jest to kontrola zarządzenia prezesa sądu pierwszej instancji o przyjęciu środka odwoławczego, która zastępuje brak możliwości zaskarżenia tego zarządzenia (por. D. Świecki, [red.] Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 430 k.p.k., LEX 2015). Stosownie do treści art. 429 § 1 k.p.k., kontrola skuteczności środka odwoławczego leży przecież w pierwszej kolejności w gestii prezesa sądu pierwszej instancji, w którym złożono taki środek. Skoro zatem Prezes Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym nie dostrzegł braku umocowania pełnomocnika do złożenia zażalenia, to ewentualne konwalidowanie tego braku spoczywało na Sądzie Najwyższym. Wobec nieuzupełnienia braku formalnego, Sąd Najwyższy zobligowany był do pozostawienia zażalenia pełnomocnika bez rozpoznania.

Na marginesie wskazać należy, iż na chwilę rozpoznawania sprawy przez Sąd Najwyższy, pełnomocnik nie dysponowała stosownym upoważnieniem również do zainicjowania samego postępowania immunitetowego względem sędziego P. F.

Zaskarżone zarządzenie zostało jednak uchylone, a to z racji uwzględnienia zażalenia złożonego osobiście przez pokrzywdzonego P. D. Podniesione przez niego zarzuty należało uznać za trafne.

Przede wszystkim zasadny okazał się zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegający na wadliwym ustaleniu przez Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w (...), że subsydiarny akt oskarżenia został złożony po terminie. Odpis postanowienia o ponownym umorzeniu sprawy P. D. otrzymał 15 lipca 2019 roku, a już następnego dnia złożył wniosek o wyznaczenie mu pełnomocnika z urzędu do sporządzenia subsydiarnego aktu oskarżenia oraz reprezentowania go w sprawie. Tym samym – na mocy art. 127a § 1 k.p.k. – termin do złożenia subsydiarnego aktu oskarżenia uległ zawieszeniu do czasu rozpoznania przedmiotowego wniosku. Zarządzeniem sędziego Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 16 października 2019 roku

wyznaczono P. D. pełnomocnika do sporządzenia i podpisania subsydiarnego aktu oskarżenia. Powyższą decyzję pełnomocnik otrzymał w dniu 23 października 2019 roku i od tego też dnia zaczął bieg miesięczny termin na wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia (art. 127a § 2 k.p.k.). Nie budzi wątpliwości, że art. 127a k.p.k. posiada także zastosowanie do terminów prekluzyjnych (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6 września 2017 roku, II AKz 586/17). Subsydiarny akt oskarżenia został złożony 22 listopada 2019 roku, a zatem zgodnie z terminem przewidzianym w art. 55 § 1 k.p.k. Tym samym podniesiony przez pokrzywdzonego zarzut w tym względzie należało uznać za zasadny.

Przedwcześnie okazało się także ustalenie Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w zakresie oczywistej bezzasadności wniosku. Na gruncie postępowania karnego oczywistą bezzasadność definiuje się jako bezzasadność „rzucającą się w oczy”, nie budzącą wątpliwości, bezsprzeczną. Zarządzenie Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym wskazuje, że kluczową kwestią dla uznania wniosku za oczywiście bezzasadny było wydanie przez prokuraturę dwóch tożsamyh decyzji o umorzeniu postępowania. Wskazać należy, iż wydanie przez organ prowadzący postępowanie decyzji o umorzeniu postępowania nie zwalniało Prezesa Sądu Dyscyplinarnego od dokonania własnej kontroli wniosku. **Kontrola w zakresie oczywistej bezzasadności wniosku winna służyć eliminacji wniosków niezasadnych już na „pierwszy rzut oka”, jak choćby w sytuacji, kiedy subsydiarny akt oskarżenia zostanie wniesiony po terminie lub przez osobę nieuprawnioną. Weryfikacja istnienia dostatecznie uzasadnionego podejrzenia przestępstwa, o ile będzie wynikać z oceny przedstawionych przez wnioskodawcę dowodów dotyczących czynu objętego wnioskiem, może być dokonana dopiero przez sąd dyscyplinarny.**

Dodatkowo, działając z urzędu, stwierdzić należy, że z akt sprawy Sądu Rejonowego w Ł., II Kp (...), dotyczących wyznaczenia P. D. pełnomocnika z urzędu, bezsprzecznie wynika, że domagał się on wyznaczenia mu pełnomocnika do sporządzenia i podpisania subsydiarnego aktu oskarżenia oraz do reprezentowania go w sprawie (vide: wniosek P. D. k. 1 akt II Kp [...]/19). Tymczasem zarządzeniem sędziego Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 16 października 2019 roku, sygn. II Kp (...) uwzględniono wniosek P. D. w ten sposób, że

wyznaczono mu pełnomocnika z urzędu w osobie adw. J. G. do sporządzenia i wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (k. 27). Powstaje zatem wątpliwość czy sędzia rozpoznający wniosek P. D. uwzględnił go w części, zaś w pozostałej wyraził milczącą odmowę jego uwzględnienia, czy też rozpoznał wniosek jedynie w części dotyczącej wyznaczenia pełnomocnika z urzędu do sporządzenia i podpisania subsydiarnego aktu oskarżenia. Którego z powyższych wariantów nie przyjmować, to uznać należy, że czynność wyznaczenia pełnomocnika z urzędu dokonana została wadliwie. Albo P. D. nie pouczone o możliwości wniesienia zażalenia co do odmowy wyznaczenia pełnomocnika z urzędu do reprezentowania go w sprawie i nie sporządzono uzasadnienia tej decyzji, albo w tym zakresie wniosku P. D. o wyznaczenie mu pełnomocnika do reprezentowania go sprawie nie rozpoznano. W obu przypadkach postępowanie w sprawie wyznaczenia pełnomocnika z urzędu do udziału w sprawie, co obejmowałoby swoim zakresem także prawo do złożenia wniosku do Sądu Najwyższego o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, nie zostało prawomocnie ukończone, a w zaistniałej sytuacji adw. J. G. nie zyskała upoważnienia do reprezentowania P. D. w postępowaniu immunitetowym.

Na tle powyższego, poddanie złożonego przez nią wniosku kontroli merytorycznej było przedwczesne. Pierwotną kwestią jest zawsze rozważenie istnienia kwestii formalnych, w szczególności podstaw do wyznaczenia pełnomocnika z urzędu, natomiast dopiero następczą (w wypadku wyznaczenia pełnomocnika) wymaganie, aby ewentualny wniosek, który sporządzi, odpowiadał wymogom formalnym (Sąd Najwyższy w postanowieniach z dni: 5 lipca 2007 r., IV KZ 53/07, OSNwSK 2007/1/1561 i 22 stycznia 2015 r., II KZ 3/15 LEX nr 1616903). To podmiot fachowy, posiadający stosowne upoważnienia do podejmowania działań, czy to na podstawie pełnomocnictwa, czy to wyznaczenia przez właściwy organ, może złożyć wniosek, o którym mowa w art. 80 § 1 p.u.s.p., który podlegał będzie ocenie prezesa lub upoważnionego sędziego w kontekście oczywistej bezzasadności wniosku. Przy ponownym jej dokonywaniu, konieczne stanie się przedstawienie Prezesowi Sądu Najwyższego ostatecznej informacji dotyczącej zakresu wyznaczenia P. D. pełnomocnika, co umożliwi mu dokonanie niezbędnej kontroli złożonego wniosku o pociągnięcie do odpowiedzialności karnej. W

wypadku braku przedstawienia takich danych, Prezes winien w trybie art. 120 § 1 k.p.k. wezwać pełnomocnika do wykazania upoważnienia do podjęcia czynności procesowej.

Z uwagi na zmianę właściwości wynikającą z obecnego brzmienia art. 110 § 2a p.u.s.p. sprawę przekazano do rozpoznania Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Dyscyplinarnej, stosownie do treści art. 110 § 2b p.u.s.p.